

FRANCZIAORSZÁGI PROTESTANS EGYHÁZI VISZONYOK.

Páris, 1882. szeptember.

Kétségkívül emlékszik a Szerkesztő ur, hogy egy 1877. évi mártius 27-én kelt határozattal Párisban protestans theologiai fakultás alapított, vagy jobban mondván a strassburgi fakultás áttételezett Párisba, miután Strassburgot Alsaceal elvesztettük. Hihetőleg érdekelni fogja önt a fakultás szervezetének, az általa nyújtott tanításnak, általában ez intézet eddig öt évre terjedett életének rövid ismertetése.

Nem könnyű dolog protestans theologiai fakultást alapítani Párisban, oly központban, mely, kérdésen kívül, nagyon alkalmas a tanulásra; de a mely, bár feles számu protestans van benne, mégsem oly protestans központ, mint például Gand vagy Poitou.

A Párisban berendezett fakultás közös, azaz lutheranus és reformatus; éppen az, a mi Strassburgban volt, de így is féltetni lehetett. Valósággal a lutheranus egyház 1870 óta nagyon leapadott Franciaországban; másfelől a reformatusoknak megvan a maguk fakultásuk Montauban-ban; ezen felül a reformatus tanulóknak nagy része a genfi fakultásra megy tanulni, mert ennek diplomája érvényes arra, hogy azzal az illető Franciaországban pap lehessen. Adjuk ezekhez az orthodoxusoknak azt az elhatározott szándékát, hogy a protestansok figyelmét elvonják a párisi fakultástól, azon ürügy alatt, hogy az általuk modern Babylonnak nevezett helyen a tanulók előtt az elvetemülés ezer útja van nyitva.

Láthatja ön, hogy az áttételben fáradozóknak aggályaik lehetnek, sőt kellett is hogy legyenek ez intézet jövője iránt; világos volt, hogy a lutheranus elem nem volt elégséges arra, hogy a tanárok előadásaira kellő számu hallgatót szolgáltatasson. És ha a reformatusok nem mennek oda, attól lehetett félni, hogy az állam áldozatai nem lesznek arányban az elért eredménnyel, s hogy a fakultásnak magának létezése komolyan kérdésessé válhatik. Ma mindezek az inkább vagy kevésbé komoly aggodalmak eltűntek, s a fakultás jövője iránt nyugodtak lehetünk; legalább a tanulók ujonczozását, a tanárok számát és az előadások értékét illetőleg.

A kezdet nagyon szerény volt, a miként várni lehetett; négy

tanár s egynehány tanuló, kik közül néhányan Genfből vagy Montaubanból jöttek. Lassan-lassan a tanárok száma megszorodott, miként a tanulóké is; most már tizenegy tanára s harmincnál több tanulója van. A hat theologiai tanszék változatos, de teljes tanítást nyújt. A bölcslem és nyelvészet is tárgyai a rendes tanfolyamnak; meglehet, hogy az oktatás e két utolsó ága még vagy két tanárt fog igényelni. Ez csak idő kérdése. Addig a meglevő tanárok pótolják azt, a mi a tanfolyam egységes és egész voltára kívánatos. El kell ismernünk azt az érdemüket, hogy nem vonakodnak a munkától és fáradságtól és egész odaadással iparkodnak, hogy a tanítást azon a színvonalon tartsák, melyen annak, kivált Párisban, állani kell. Nehány előadáson jelen voltam, s tanuskodhatom, hogy azok tudományos értékükre — valamint értelmesség — úgy az előadás világos voltát illetőleg kielégítőek voltak. Egyébiránt maga az eredmény is bizonyítja, hogy a tanárok tanítása megtermette jó gyümölcsét. Valójában, mióta a fakultás létezik, azaz alig öt év óta, két doktori, tizenkét licentiatusi és husz baccalaureatusi vizsga volt. A nyilvánosan megvitatott feladványok között több valójában tudományos értékű volt, a melyek már is „a tárgyalás és módszer határozottságáról tanuskodnak“, Vernes Móricz tanár találó szavai szerint. A történelmi kérdéseket tárgyalták leggyorsabban a tanulók akademiái tanulmányaikban. De dogmatikai kérdésekről is voltak jeles értekezések.

Szerencsére egy másik hasonló eredményt lehet constatálni, mely feltűnően czáfolja meg az orthodoxoknak azt a sötét jóslatát, hogy Páris halálos a papi hivatalra készülő fiatal emberekre nézve. Éppen az ellenkező áll, Párisban oly segédeszközök állanak rendelkezés alatt, a melyeket egyebütt így együtt feltalálni lehetetlen; a fakultás könyvtára mellett, mely már is 4000 kötetből áll, a tanulók rendelkezése alatt állanak a közkönyvtárak, a más fakultások előadásai stb., Valósággal komoly, tanulni szerető, becsületes fiatal embernek (az ellenkezőre a fakultás megnyilta óta csak egy példa került elé) Páris a világosságnak és melegnek oly góczpontja, melynek nincs mássa.

A régi strassburgi fakultást azzal vádolták, hogy elhanyagolja a prédikálást. Csak dicsérni lehet a párisi fakultást, hogy a papi munkásság ezen fontos ágával kiválóan foglalkozik. A tanulók mindeféle gyakorlatokat tartanak e végre képes tanárok vezetése mellett.

A fakultás és a theologiai tanulmányok felvilágosodott barátainak szivességéből három év óta pályázatok rendezettek a tanulók között és jutalom adatik a tanárok által előre kijelölt tárgyról

való legjobb dolgozatnak. És ettől az esztendőttől kezdve egy sokkal fontosabb pályázat nyitott a fakultás régebbi tanítványai között. A díj, mely 1000 frank, az 1884. évi június 1-én a legjobb dolgozatnak adatik ki; a pályakérdés: a hit eszméjének a három első evangéliumban való elemzése. Ez az utóbbi pályázat különösen kitűnő mind tárgyában, mind célzatában, mert ösztönözi fogja azok törekvését, a kik a tanfolyam bevégezte után, még dolgozni s a tudomány haladását követni akarják. Az ember néha hajlandó elszunyadni azon, a mit tud, vagy legalább azzal megelégedni, a nélkül, hogy tekintetbe venné, hogy oly álláspont, melyet az ember biztosnak vélt, oly eredmény, melyet vitathatlannak tartott, újból kérdésessé vált, mert új vizsgálatok anuyira más színben tüntették fel, hogy egészen más szempontból kell azt tekintenünk. — Nem lehet tehát eléggé magasztalnunk a haladás barátainak ezt a tettét, a melylyel módot nyújtottak a tanároknak, hogy az egyház jövő vezetőit buzdítsák.

Általában kitűnik, hogy a mindenféle nehézség és baj ellenére is a párisi theologiai fakultás rövid öt év alatt szilárdon megalapult. Igazam volt, midőn azt mondtam, hogy a tanítás értékét s a tanulók számát illetőleg, a jövőben nincs mitől félni.

Ha volt mitől félni, — s csakugyan egykor volt is, — a félelem oka egyebünnen származott. Az a gondolat keltette fel, melyet okkal, vagy a nélkül azoknak a politikus embereknek tulajdonítottak, kik egy ideig kormányon voltak, hogy a protestáns theologiai fakultást a francia egyetemről elválasztják. A mi fakultásainknak állapota ez esetben egészen megváltoznék, s egy időre nagy kára lenne abban. Világos, hogy az egyházak s az állam különválása Franciaországban előbb vagy utóbb meg fog szavaztatni, s a theologiai fakultások szükségesképen osztozni fognak az egyházak sorsában. De mivel ez esetet előre lehet látni, az eszélyes protestánsok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy leendő papjaik tudományos képeztetését biztosítsák. Azonban ha ez általános intézkedés előtt az állam rövid úton elválasztaná ezeket a fakultásokat az egyetemről, az által nagy igazságtalanságot követne el; mert mindent laikussá tenni törekvő szenvedélyével, azt mutatná, hogy nem bírja felfogni a protestantismus szellemét, a mely épen nem klerikális. Egy emlékiratot adtak be a közoktatási ministeriumhoz, melyben előre tiltakoznak e tény ellen, melyet theologiai fakultásunknak valamint multjában, úgy jelenében sem igazol semmi. Ennek a nevezetes emlékiratnak kitűnő hatása volt a hivatalos körökre. Ugy lát-

szik, hogy a kérdést egy időre félre tették. Igaz, hogy azok az emberek, a kiknek e tervet tulajdonították, többé nincsenek a hatalom birtokában. Ha valaha ismét hatalomra kerülnek, újból felveszik-e a kérdést? nem tudom, de azt hiszem, el fognák halasztani akkora, midőn az egyházak és az állam közti megválás nagy kérdése jőne tárgyalás alá.

Mióta a lecsilapodás Viguié urnak az oratoire-utczai egyházba pappá történt kinevezése által el lett érve, a mérsékelt orthodoxok sürgetik a szabadelvűeket, hogy egy hivatalos zsinat összehívását kezdeményezzék. Meglehet, hogy jó céljuk van e sürgetésben; de ha a liberalisok visszaemlékeznek, — s elégséges okunk van hinni, hogy e pontot illetőleg nem feledékenyek, — tartózkodni fognak, hogy ily tanácsokra hallgassanak. Különösen előlegesen meg kellene változtatni a zsinati kerületek alakításának a módját és körülírni a zsinat jogkörét, mielőtt a liberalisok beleegyeznének, hogy részt vegyenek a választásokban és a zsinati gyűlésben. Nem elégséges, hogy biztosítás nyujtassék az iránt, miszerint nem fognak a világi hatalomhoz folyamodni a végett, hogy az érvénybe tartsa a dogmatikai határozatokat; a szabadelvűek részéről erkölcsi kötelezettséggel is megelégednek.

Egyenes lelkiismeretű ember előtt ez eljárás egyszerűen jezsuitai lenne, azon egyszerű okból, mert becsületes ember előtt minden erkölcsi fogadás kötelezettség. És a szabadelvűek soha sem egyeznek bele, hogy ily fogadást tegyenek és méltóságukon csorbát ejtsenek. Bármiként sürgessék is az orthodoxok az ügyet, annyi bizonyos, hogy hivatalos zsinat tartását a szabadelvűek beleegyezése nélkül nem fogják megengedni, sőt még az sem bizonyos, hogy ezek beleegyezése után is megengedik-e? Sajátlag egy külön törvényt kellene e végett hozni, és ha értesülésem biztos, — s azt hiszem, az — a választási kormányának nemcsak ellenvetései lesznek, hanem egészen el lenkező választ fog adni. Ugyanis el kell ismerni, miszerint nemcsak a zsinat hasznos volta nincs kimutatva a béke és egyetértés után törekvő sok jó lelkű ember előtt, de még ma is sokan vannak, a kik azt állítják, miszerint a tapasztalás azt mutatta, hogy a zsinat az egyenetlenség fáklója.¹⁾

CHARRUAUD D.

¹⁾ Kivált napjainkban magyar protestáns előtt különösnek látszik párisi tisztelt levelezőnknek a zsinatra vonatkozó nyilatkozata. Magyarozatát leli ez egyfelől azon szoros viszonyban, melyben az egyházak és az állam Franciaországban vannak; a mi szerintünk is a protestantismus szellemével ellenkezik, másfelől az 1862-ben tartott hivatalos reformatus zsinat többségének magatar-